

УДК 371:004.9

Кравчина Оксана Євгенівна, молодший науковий співробітник Інформаційно-аналітичного відділу педагогічних інновацій Інституту інформаційних технологій і засобів навчання Академії педагогічних наук України

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Анотація

Стаття присвячена проблемі інформатизації управлінської діяльності в загальноосвітньому закладі. Розглядаються питання, пов'язані зі створенням інформаційного освітнього середовища з використанням сучасних засобів автоматизації управління загальноосвітнім закладом.

Ключові слова: інформатизація, управління, інформаційні технології.

Інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ) за короткий час стали невід'ємною складовою сучасного суспільства. У багатьох країнах світу вільне володіння цими технологіями є складовою базової освіти. Впровадження в освіту ІКТ сприяє підвищенню її якості, а також удосконаленню організації освітнього закладу та управління ним. Застосування інформаційних технологій у системі управління освітою є особливо необхідним, оскільки саме управлінські рішення спроможні змінити всю систему в цілому, а від їх правильності та своєчасності залежить ефективність системи освіти. Одним із методів удосконалення системи управління освітою є впровадження новітніх інформаційних систем. Це дозволяє оптимізувати процес обміну інформацією, зменшити обсяг роботи адміністратора системи освіти та дозволяє йому приймати ефективні управлінські рішення.

Метою статті є виявлення ролі та місця сучасних засобів інформатизації в організаційно-управлінській діяльності загальноосвітнього закладу, аналіз сучасних програмних засобів для системи управління школою.

У законодавстві України є певна кількість законодавчих актів щодо впровадження інформаційних та комунікаційних технологій у систему освіти, серед них указ Президента України від 4 липня 2005 року № 1013/2005 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», указ Президента України від 20 жовтня 2005 року № 1497/2005 «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій», постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 року № 1153 «Про затвердження Державної програми "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки"».

Науковим підґрунтям для впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в управління загальноосвітнім закладом є праці сучасних науковців України. У працях Л.І. Даниленко, Г.В. Єльнікової, В.І. Маслова відображені питання систематизації управлінської діяльності, а проблеми впорядкування збору, обробки та збереження організаційно-управлінських даних ґрунтовно розглянуті такими вченими як В.Ю. Биков, В.В. Олійник, В.Д. Руденко та ін. Аналізуючи праці вчених, можна зробити висновок, що інформатизація системи освіти має два напрямки – впровадження інформаційних технологій безпосередньо в процес навчання та інформатизація системи управління освітою.

Розглянемо напрямок інформатизації системи управління загальноосвітнім навчальним закладом. Розвиток засобів ІКТ та все більше застосування їх у різних галузях освіти створюють основу для широкого запровадження комп'ютерних комплексів автоматизації управління навчальним закладом у системі середньої освіти.

У той же час є декілька програмних систем, які використовуються для автоматизації управління навчальним закладом. Більша частина таких систем підтримує тільки певний набір функцій, пов'язаних з управлінням навчальним закладом, має певну структуру даних, яка не дозволяє забезпечити горизонтальний (від одного закладу до іншого) та вертикальний (інформація для органів управління освітою на рівні міста, області, держави) обмін даними.

Використання засобів ІКТ в організації та плануванні діяльності загальноосвітнього навчального закладу має певні переваги, а саме:

- підвищення ефективності навчального процесу;
- можливість управління з використанням результатів попередньої діяльності;
- прийняття більш ефективних управлінських рішень;
- підвищення об'єктивності в оцінці діяльності вчителів та учнів;
- більш ефективне управління пізнавальною діяльністю учнів;
- можливість прийняття більш виважених рішень, які стосуються підвищення результативності навчання;
- оперативний доступ до організаційної інформації стосовно діяльності освітнього закладу;
- економія як матеріальних, так і людських ресурсів;
- вільний час на вирішення важливих питань;
- скорочення обсягу рутинної роботи.

Спочатку засоби ІКТ використовувались для створення баз даних щодо контингенту учнів, кадрів, навчальних планів та іншої інформації. Засоби ІКТ мають певні складові, що забезпечують ефективну роботу навчального закладу (рис. 1).

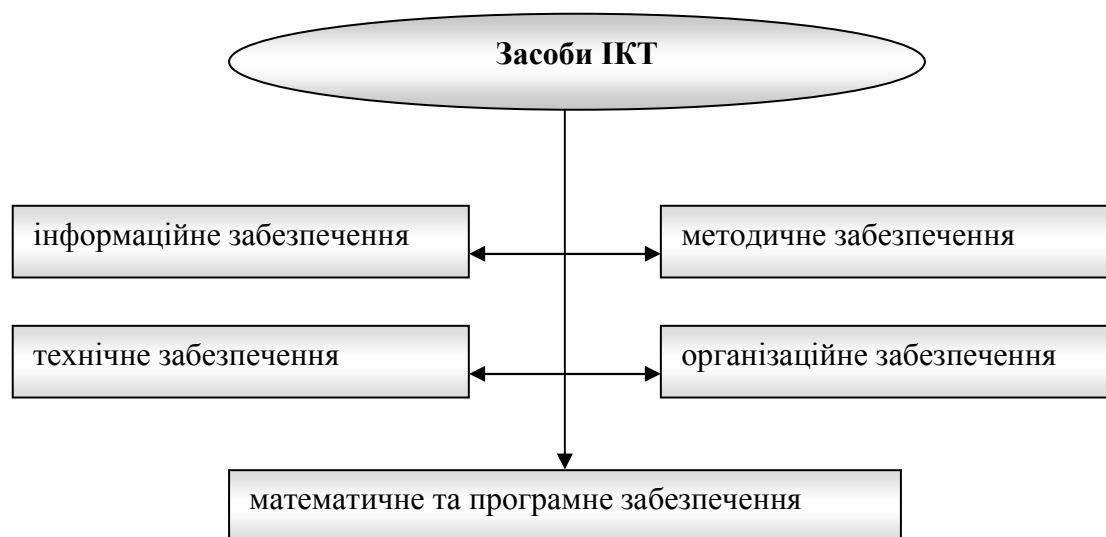

Рис. 1. Складові засобів ІКТ

Наявність всіх цих складових вимагає певних автоматизованих робочих місць спеціалістів, які б працювали в системі загальної середньої освіти на різних рівнях: загальноосвітнього навчального закладу, відділів освіти тощо.

У процесі інформатизації організаційно-управлінської діяльності навчальних закладів значну роль має відігравати інформація стосовно управління, яка надходить з:

- *паспорту навчального закладу* (загальні дані про навчальний заклад, матеріально-технічне та методичне забезпечення тощо);
- *відділу кадрів* (ведення особових справ, облік співробітників, ведення книги наказів по особовому складу, тарифікація тощо);
- *учнів* (ведення особистих справ, облік успішності та відвідувань, психолого-педагогічний супровід тощо);
- *розкладу* (автоматизація процесу складання розкладу, його варіативність та оптимальність);
- *бібліотеки* (облік бібліотечного фонду, ведення електронного каталогу бібліотеки);
- *медичного кабінету* (ведення медичних карт, медичний супровід тощо);
- *бухгалтерії* (облік фінансових документів, ведення фінансово-господарської діяльності, статистична звітність).

Розглянемо деякі переваги використання засобів ІКТ для різних категорій управлінців (рис. 2).

Рис. 2. Переваги використання ІКТ

Дуже важливим у загальноосвітньому навчальному закладі є застосування інформаційних технологій в роботі бібліотеки, якою користуються як вчителі, так і учні, оскільки від якості інформаційного та телекомунікаційного забезпечення цих ресурсів залежить якість усього навчального процесу. Бібліотека є в кожному навчальному закладі та виконує такі завдання, як накопичення, архівація знань та їх розповсюдження.

До останнього часу бібліотеки працювали з паперовими носіями (книжки, періодичні видання тощо), але в сучасних умовах використання засобів ІКТ може підняти роботу шкільного бібліотечного ресурсу на якісно новий рівень. Засоби ІКТ дозволяють суттєво збільшити інформаційний фонд бібліотеки, включити повнотекстові бази даних, які бібліотека може формувати сама або знаходити в інших навчальних закладах та у локальних і глобальних інформаційних системах, може купити і зберігати їх в електронному вигляді на різних носіях (дискети, диски, сервери тощо).

Використання ІКТ в управлінні освітою є складовою розвитку єдиного інформаційного середовища. Без чіткої організації роботи центрального органу

системи управління освітою неможливо організувати управління всією системою в цілому. Для створення єдиної освітньої інформаційної системи управління використовується корпоративна система, яка дозволяє:

- узагальнити інформаційні потоки;
- класифікувати всю інформацію;
- забезпечити доступ до центральних баз даних;
- забезпечити обмін інформацією.

Усе це дозволяє забезпечити робітникам системи управління освітою доступ до якісно нового рівня інформатизації та дозволяє підвищити ефективність роботи.

Загальноосвітні навчальні заклади самостійно приймають рішення щодо застосування того чи іншого програмного продукту. Інформаційні системи в освітніх закладах використовуються переважно для автоматизації таких задач:

- управління навчальним процесом (формування навчальних планів, розклад, моніторинг результатів навчання);
- фінансове планування та бухгалтерський облік;
- облік матеріально-технічної бази;
- управління персоналом;
- автоматизація діяльності бібліотеки;
- документообіг;
- підготовка оперативної та зовнішньої звітності.

Нині формується ринок готових інформаційних технологій для освітніх закладів. Розглянемо деякі програмні продукти для автоматизації загальноосвітніх навчальних закладів. Це електронні засоби загального призначення, які створені Компанією «Дієз-продукт» [7] та рекомендовані Міністерством освіти і науки України для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (Лист МОН України від 21.08.2007 № 1/9-482, Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України, 26–27, вересень 2007). Серед них програмний засіб **«Річний план роботи загальноосвітнього навчального закладу»**, який включає такі режими роботи як: огляд та друк заходів (групування заходів за напрямками, датами, відповідальними, підсумками); контроль за виконанням заходів (завдання критеріїв відбору, друк результатів контролю за виконанням алгоритмів); оцінка ефективності управління (занесення експертних оцінок, формування звіту за конкретний період); робота з довідниками (додавання відповідальних, підсумків).

Наступна спеціалізована програма – автоматизований розклад уроків «Автор-Школа» – призначена для автоматизованого створення розкладу занять, дозволяє оперативно змінювати розклад, знаходити потрібну заміну. У цю систему вбудовано

блок контролю якості кінцевого результату.

Програмний комплекс «UNIS School» призначений суттєво покращити управлінську компетентність та організацію праці керівників установ освіти за рахунок: впровадження автоматизованого обліку й обробки інформації, удосконалення системи ведення документації; забезпечення інформаційної взаємодії між відповідними рівнями системи з використанням електронних засобів зв'язку; зменшення паперових інформаційних потоків з нижньої управлінської ланки до верхньої за рахунок збільшення електронних потоків інформації; збереження цілісності інформації на всіх етапах її обробки.

Програмний комплекс «Net Школа Україна» [8] призначений для розв'язання задач менеджменту сучасного навчального закладу. Він дає можливість автоматизувати функції кожного з учасників навчально-виховного процесу. Керівникам навчального закладу допомагає у веденні документації (алфавітна книга, особові справи учнів та співробітників, автоматичне формування різноманітних звітів та ведення статистики), розкладу (оперативне датування календарних планів та записів у журналі), обліку руху учнів та складанні автоматичних оперативних звітів, моніторингу навчального процесу за 36 стандартними звітами (закладеними у програму) та за допомогою конструкторів звітів, моніторингу якості навчання засобом виведення графіків та карт успішності учнів (за предметами, середніми оцінками, учителями тощо), моніторингу відвідувань учнів засобом виведення тематичних звітів, складанню шкільної системи документообігу та автоматизації складання статистичної звітності для управлінь (відділів) освіти. Батькам та учням дозволяє оперативно контролювати успішність та відвідування дитини через Інтернет (електронний класний журнал та щоденник), або отримувати цю інформацію через мобільний телефон, а також спілкуватися з учителями та адміністрацією. Педагогам надає можливість вести класний журнал, працювати з розкладом та календарними планами, проводити тестування учнів, готувати електронні уроки, вести свій власний портфоліо.

Розробки В.О. Киричука [9], до яких відносяться діагностично-проектуючий комп'ютерний комплекс «Універсал» та діагностично-аналітична комп'ютерна програма «ПЕРСОНАЛ», ліцензовані Міністерством освіти і науки України. Діагностично-проектуючий комп'ютерний комплекс «Універсал» створено для організації та управління навчально-виховним процесом у системі проектування особистісного розвитку учнів загальноосвітніх навчальних закладів різного типу. Програмою передбачена діагностика всіх учасників навчально-виховного процесу (учнів, педагогів, батьків) за 53 критеріями; комплексний аналіз особистісного розвитку учнів (прогнозування, конструювання завдань та задач особистісного

розвитку); проектування особистісно розвивального навчально-виховного змісту (програми, проекти, плани, сценарії тощо). Діагностично-аналітична комп'ютерна програма «ПЕРСОНАЛ» створена для психологічної діагностики та аналізу (психометрії) особистісного розвитку кадрового складу освітніх організацій, а також для індивідуальних та групових психологічних консультацій.

Висновки. Як бачимо, вже існують програмні продукти для автоматизації деяких процесів діяльності навчального закладу, але ще необхідно зробити певні кроки для підтримки процесу інформатизації організаційно-управлінської діяльності загальноосвітнього закладу на різних рівнях, а саме:

1. Розробити нормативно-правову підтримку процесу інформатизації на державному та регіональному рівні.
2. Удосконалити матеріально-технічне забезпечення навчальних закладів.
3. Створити спеціалізоване програмне забезпечення, тобто програмні продукти, розраховані саме на вирішення управлінських задач.
4. Розвивати інформаційну культуру робітників системи управління освітою під час підвищення кваліфікації.

Неможливо не відзначити, що інформатизація управлінської діяльності підвищує вимоги до професійної підготовки управлінців, особливо до рівня їх інформаційної компетентності. На жаль, під час підвищення кваліфікації приділяється увага тільки комп'ютерній грамотності, в той час як інформаційна компетентність – це не тільки знання комп'ютерних програм, але включає в себе і такі складові, як робота з інформацією в електронному вигляді, знання та вміння використовувати найефективніші методи пошуку та зберігання інформації, уміння працювати із зовнішнім інформаційним середовищем, уміння оптимально використовувати архіви інформації та ін. Тільки у разі забезпечення всіх цих складових процес інформатизації освіти буде ефективним.

Також для якісного процесу управління школою потрібно створити інформаційне середовище, яке б відповідало певним потребам: бази даних системи мають включати інформацію про всі елементи навчального процесу; у систему має бути закладений обмін інформацією між користувачами; повинна бути можливість взаємообміну інформацією з органами управління освітою.

Досвід постійного розв'язання зазначених та багатьох інших проблем у технологічно розвинених країнах показує, що ефективне впровадження ІКТ в освіту можливе лише за умови політичного та економічного супроводу з боку держави.

Список використаних джерел

1. *Даниленко Л.І.* Модернізація змісту, форм та методів управлінської

діяльності директора загальноосвітньої школи. Монографія. – 2-е вид. – К.: Логос, 2002. – 140 с.

2. *Забродська Л.М.* Принципи відбору змісту програмних засобів навчального призначення // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2004. – № 7.

3. *Калініна Л.М.* Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом: Моногр. – К.: Айлант, 2005. – 275 с.

4. *Лунячек В.Е.* Використання нових інформаційних технологій в організаційному механізмі управління загальноосвітніми навчальними закладами м. Харкова // Вісник Харківського університету №506. Сер.: “Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених м. Харкова”: В 2 ч. – 2001. – Ч. 2. – С. 7-10.

5. *Маслов В.І. та ін.* Система інформації та комп'ютерні технології в управлінні школою. – К.: ІЗМН, 1996. – 80 с.

6. Освітній менеджмент: Навчальний посібник / За ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.

7. Компанія “Дієз-продукт” провідний виробник програмних засобів для національної системи освіти та сучасних рішень для управління освітою – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.diez-product.com.ua/> – Заголовок з екрана.

8. Офіційний сайт розробників програми «Net Школа Україна» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://net.elnik.kiev.ua/> – Заголовок з екрана.

9. Сайт творчої групи Киричука В.О., розробників комп'ютерних програм «Універсал» та «ПЕРСОНАЛ» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unv.com.ua/> – Заголовок з екрана.

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Кравчина О.Е.

Аннотация

Статья посвящена проблемам информатизации управленческой деятельности в общеобразовательном заведении. Рассматриваются вопросы, связанные с созданием информационной образовательной среды с использованием современных средств автоматизации управления общеобразовательным учреждением.

Ключевые слова: информатизация, управление, информационные технологии.

INFORMATIZATION ORGANIZATION AND MANAGEMENT ACTIVITIES IN SECONDARY SCHOOLS

Kravchina O.

Resume

This article is dedicated to the problems of informatization management activities in secondary schools. There is considered the creation of information educational environment with the use of modern means of automation management by educational establishment.

Keywords: informatization, management, information technology.